

Із "Василя Тьоркіна" (скорочено)

Олександр Твардовський

Переправа
Переправа, переправа!
Берег лівий, берег правий.
Сніг, ріка, льодок лама...
Кому пам'ять, кому слава,
А кому — вода, п'ятьма,—
І сліда ніде нема.
Ніччю, першим із колони,
Обламавши з краю лід,
Перший взвод спустив понтони,
Навантажився як слід,
Навантажився, відчалив.
Другий взвод слідом за ним.
За хвилину від причалу
Рушив третій за другим.
Мов плоти, пішли понтони.
Покотилось в ніч глуху
Басовим, залізним тоном,
Наче йшов хто по даху.
І пливуть, куди — не знати,
На війну, а не з війни.
І цілком свої хлоп'ята
Зразу — наче не вони,
Зразу наче трохи інші
Від отих, своїх. Чому?
І дружніші, і строгіші,
Наче всі тобі миліші,
Ніж годину ще тому...
Так подивишся — солдати!
А насправді — малюки,
Нежонаті, чи жонаті
Стрижені ці вояки.
Але вже ідуть хлоп'ята,
Приготовивши штики,
Як давно, іще в двадцятім,
В бій рушали їх батьки.
Йдуть бійці грізним походом

Там, де двісті літ назад
З кременівкою проходив
Руський труженик-солдат.
Мимо їх чубів вихрястих,
Невгаваючи й на мить,
Смерть в бою летіла часто,
Чи й на цей раз пролетить?
Тишина. Лише хлюпочуть
Дружно весла за бортом,
Та вода внизу клекоче
Під підірваним мостом.
Ось уже й на середині,
Їх односить, кружеля...
А вода реве в тіснині
І крижинами жбурля.
Між погнутих балок ферми
Б'ється, піниться вона...
Перший взвод уже напевне..
Дістає мілкого дна.
А позаду шум і клекіт,
Навкруги — чужа пітьма.
І уже він так далеко,—
А можливо, що й нема...
Непідступний, непочатий
З-понад чорної води —
Ліс чорніє там зубчатий,
Загадковий, як завжди.
Переправа, переправа!
Берег правий, мов скала...
Ночі цеї слід кривавий
В море хвиля понесла.
Сталось так: із того боку
Спалахнув прожектор десь,
Перекраявши протоку,
Освітив десант увесь.
Вмить снаряд поставив воду
Стовпищем. Понтони — вряд.
Густо там було народу —
Наших стрижених хлоп'ят.
Хто з солдатів те забуде!..
Не забудеться воно:

Ще живі, ще теплі люди
Йшли на дно, на дно, на дно.
Спалах, темінь, знов заграва,
Де свої, чужі, хто зна?
І зірвалась переправа,—
І запала тишина.
Ще про те немає мови —
Хто герой, хто боязкий,
Хто там хлопець пречудовий —
А напевне ж був такий.
Переправа, переправа...
Темінь. Холод. Ніч, як год,
Та вчепивсь у берег правий,
Залишивсь там перший взвод.
І мовчать про це солдати,
Хоч нема тут їх вини,
Ніби в чомусь винуваті,
Що на лівому вони.
І нема кінця нічлігу,
Ранок теж не звеселя.
З льодом пополам та снігом
Перемішана земля.
Натомившись у походах,
Хай там що, завжди — жива,
Обляглась, дріма піхота,—
Гріє руки в рукавах.
Обляглась, дріма піхота,
Ліс та ніч, глуха пора,
Пахне чобітьми та потом,
Забиває дух махра.
Чуло дише берег лівий,
Разом з тими, що пластом
Там, на правім, під обривом
Гріють землю животом.
Ждуть світанку, ждуть підмоги,
Та не журиться солдат.
Ніч мина, нема дороги
Ні вперед, ані назад...
А можливо, що з півночі
Порошить сніжок їм в очі,
І уже давно

Він не тане в їх очицях,
І лежить сухий на лицях —
Мертвим все одно.
Обняла їх вічна тиша,
Смерть по смерті не страшна,
Хоч пайок іще їм пише
В першій роті старшина.
Старшина пайок їм пише,
А по пошті десь, мабуть,
Саме так, як і раніше,
Їх листи додому йдуть,
Що недавно на привалі
Їх солдати, при вогні
Один в одного писали
Десь у лісі на спині...
Із Рязані, із Казані,
Москвичі, сибіряки —
Сплять бійці. Своє сказали
І вже праві на віки.
Шелюга рости там буде,
Де застигли їх сліди...
Може, так, а може — чудо?
Хоч би звістку рідним людям —
І біда за півбіди.
Довгі ночі в листопаді,
Йде зима десь навпрошки.
Два бійці сидять в засаді
У кущах, біля ріки.
Щось неначе бовваніє,
А можливо, хлопець снить,
А чи іней то на віях,
А чи й справді маячить?
На воді маленька цятка,
Зір напружили бійці:
Ніби цурка, може, й кладка
Пропливає по ріці.
— Ні, не цурка і не кладка,
На очах немов сльота.
— Чоловік либонь, хлоп'ятка!
— Ні, навряд. Вода не та!
— Да, вода. Подумать страшно,

Риба, мабуть, засина.
— Чи не з наших учорашніх
Впливає хто із дна?..
І замовкли знов солдати.
І сказав один борець:
— Наш би вплив з автоматом
І в шинелі, хоч і мрець.—
І дрижать, до нитки змоклі,—
Перший випадок такий.
Підійшов сержант з біноклем,
Придивився: — Ні, живий.
— Ні, живий. Без гімнастюрки.
— Може, фриц у тил до нас?
— Ні. А може, Вася Тьоркін? —
Хтось жартує. В добрий час!
— Стій, не квапиться, солдати
За понтон дарма взялись.
— Може, велите спускати?
— Що спускати!
— Він — дивись!
Крижану, різучу корку
Біля берега пробив,
Він, Василь, звичайно, Тьоркін,
Став живий,— добувсь, доплив;
Зовсім голий, сині губи,
Похитнувсь, як у диму,
Засивів мороз у чубі,
Зуби зціпило йому.
Підхопили, обв'язали,
Ще і валянки дали,
І пробігтись наказали.
Потім хлопця завели
В затишну штабну кімнату,
В ліжку вклали спочивать.
Вклали хлопця просихати,
Спиртом стали розтирать.
Розтирали груди, спину...
Раптом каже наче в сні:
— Доктор, може, зсередини
Ще б погрітись мені,
Щоб не все на спину, значить?

Випив стопку, і ожив,
А що хлопець був гарячий,—
То підвівсь і доповів:
— На погибель ворогам
Взвод увесь на правім там!
Лейтенант велів прохати
Вогоньку туди піддати,
А вже слідом за вогнем,
Встанем, ноги розімнем.
Пособіть нам тільки дечим —
Переправу забезпечим...
Доповів про все чин чином,
Мов збирався знов назад.
А полковник:
— Молодчина,
Молодець, спасибі, брат...
Повернувся, ліг на спину,
Усміхається боєць:
— Чи не можна б ще чарчину,
Через те, що молодець?
А полковник на солдата
Глянув, строгий на лиці:
— Молодець, а не багато
Зразу дві?
— Так два ж кінці...
Переправа, переправа!
Крізь гармат глухе виття
Бій гримить святий і правий,
Смертний бій, не ради слави,
Ради мирного життя.
Переклад С. Воскрекасенка